Татар телендә гомуми белем бирү оешмаларында укучы балалар өчен татар теленнән олимпиада биремнәренең ҖАВАПЛАРЫ
2025-2026 нчы уку елы
10 нчы сыйныф

Максималь балл –63

I. ТЕСТ (20 балл)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	**4**	**3**	**1**	**3**	**1**	**2**	**2**	**өтер**	**үз**

II. Теоретик бирем.
Татар теленең орфографик принциплары турында языгыз, мисаллар китерегез. **(8 балл)**
Укучы мәктәп программасы, дәреслекләрдә бирелгән материалны мөмкин кадәр тулы чагылдырган очракта, мисаллар белән дәлилләгәндә, биремгә иң югары балл куела. Төгәлсезлекләрнең күләменә карап, баллар саны кимetelә. Мәгълүмат бөтенләй булмаган очракта, укучыга 0 балл куела.

III. Уйлагыз һәм җавапларны языгыз.
Синоним сүзләрне үзара тәңгәлләштерегез, җавапны саннар белән языгыз. **(5 балл)**

А) шыту	1) җай
Б) тойгы	2) гамьсез
В) форсат	3) җан
Г) кот	4) хис
Д) ваемсыз	5) тишелү

Җавап : 54132

IV. Гамәли-иҗади бирем.
1. Бирелгән сүзләрнең тамырын языгыз. **(5 балл)**
Җәмәгатьчелек –**җәмәгать**
Сырганак –**сыр(у)**
Караңгы –**кара**
Тартма –**тарт(у)**
Аңлаешлы –**аң**

2. Шигырьне укыгыз һәм күп нокталар урынына тиешле хәрефләрне куегыз. **(1 балл) һәр җавапка – 0,5 балл**

Нигә диеп мин аңлатыйм икән
Шушы сәер, иләс чагымны?
Хәреф төртсәң, шигыр**ь** үсеп чыгар -
Шундый чагы әле җанымның...
Вето салдым барлык мескенлеккә!
Җитте! Оят ап-ак бол**ы**ттан!
Яшәү дигән тантанага бит без
Вакытлыча гына юлыккан... (*Зөлфәт*)

3. *Вето* сүзенең татар телендә кулланыла торган ике синонимын языгыз. **(2 балл)**
тыю, рөхсәт итмәү, тоткарлау ....
4. *Иләс* сүзенең мәгънәсен аңлатып языгыз. (**3 балл)**
Иләс – ашкынучан, җилкенүчән, шашкын, ярсулы.
5. *Мескенлеккә* сүзен мәгънәле кисәкләргә аерыгыз, шартлы билгеләр белән күрсәтегез, морфологик анализ ясагыз. (**5 балл)**
Мескен – тамыр, -лек – исем ясагыч кушымча, -кә – бәйләгеч, юнәлеш килеше кушымчасы.
Мескенлеккә (салдым) – ясалма, уртаклык исем, юнәлеш килешендә, берлек санда, тартымсыз.

6. Шигырьдәге *юлыккан* сүзенең транскрипциясен языгыз, фонетик анализ ясагыз. **(2 балл)**
[йулыққан]
7 хәреф, 8 аваз. 3 иҗектән тора. Сузык авазлар: [у], [ы], [а]. Тартык авазлар: [й], [л], [к], [к], [н].
[у] – арткы рәт, югары күтәрелешле, иренләшкән озын сузык аваз.
[ы] - арткы рәт, урта күтәрелешле, иренләшмәгән кыска сузык.
[а'] – арткы рәт, түбән күтәрелешле, иренләшмәгән озын сузык аваз.
й] – сонор, парсыз, тел уртасы, өрелмәле, авыз тартыгы.
[л] - сонор, парсыз, тел алды (тел-теш), ярымйомык, авыз тартыгы.
[к] – кече тел, йомык, парлы, саңгырау тартык.
[н] – сонор, парсыз,тел алды яңгырау тартык .
7. Шигырьдән артыклык дәрәҗәсендәге сыйфатны күчереп языгыз. **(2 балл)**
ап-ак

8.“ *Игелекле эш*” темасына 9-10 җөмләдән торган инша языгыз. (**10 балл**)